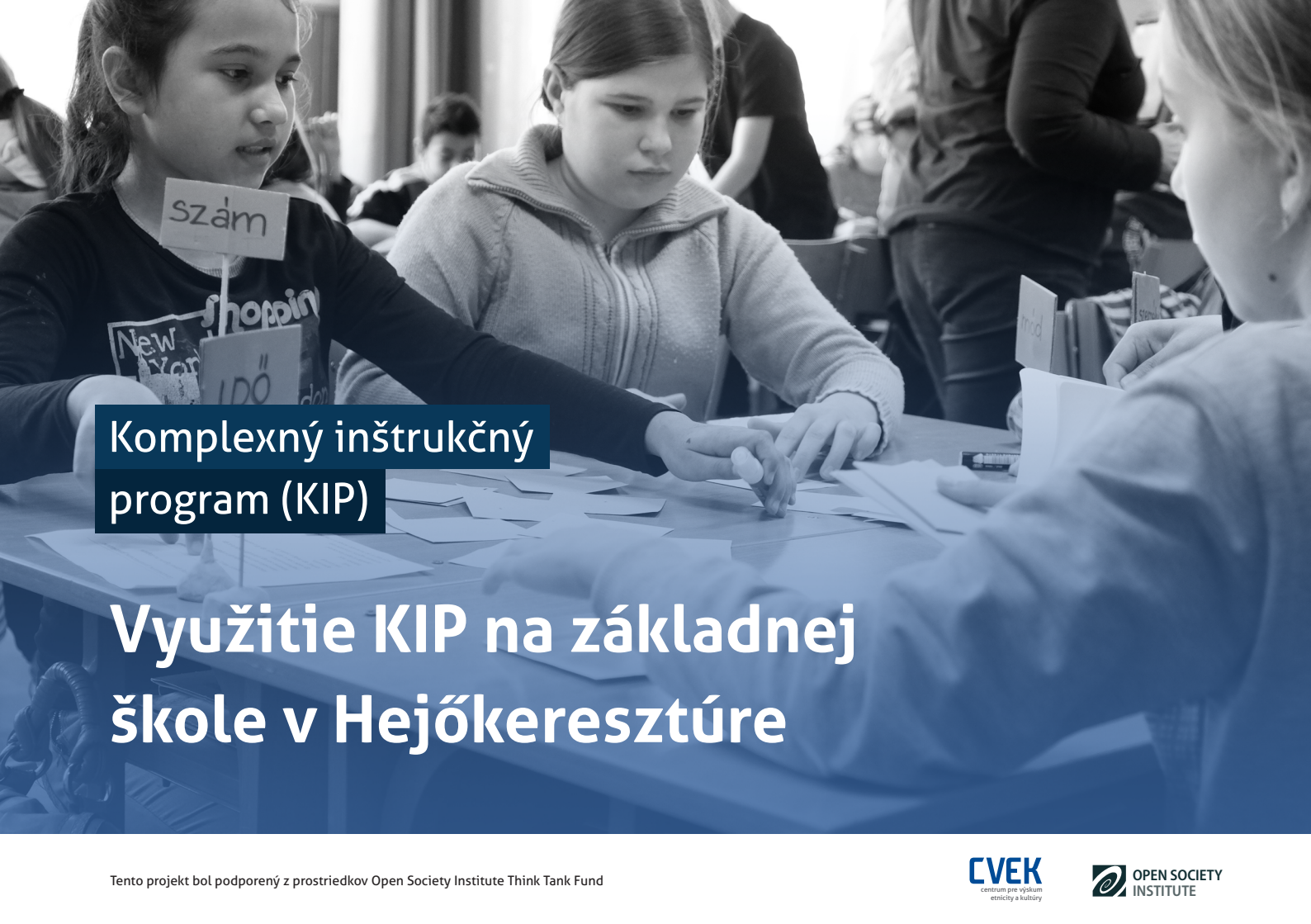

A black and white photograph of several young people sitting at a table, engaged in a group activity. They are looking at papers and cards on the table. One girl in the foreground has a card that says 'szám'. Another card says 'New York'. The background is slightly blurred, showing more people in a room.

Komplexný inštrukčný
program (KIP)

Využitie KIP na základnej škole v Hejőkeresztúre

Komplexný inštrukčný program

(z angl. Complex Instruction Program) je pedagogický program, ktorý vyvinuli v 70. tých rokoch na Univerzite v Stanforde. V súčasnosti ho využívajú tisíce škôl na celom svete. Len kúsok za slovenskými hranicami, na základnej škole v maďarskej dedine Hejökerezstúr, majú s KIP skúsenosti už 16 rokov. Základnou filozofiou tohto programu je, že deti majú viacnásobné talenty a môžu sa učiť aj od seba navzájom. V rámci KIP preto **učenie prebieha v skupinách** s jasne stanovenými rolami. *Žiaci začnú používať svojich spolužiakov ako zdroj informácií, snažia sa vypýtať si, ale taktiež poskytnúť pomoc, zvýši sa komunikácia medzi nimi (K. Nagy 2015).*

Druhým významným prvkom KIP sú **rôznorodé zadania**. *Pre deti je v procese učenia kľúčové zažívať úspech. Pokiaľ sa im to dlhodobo nedarí, ich motivácia učiť sa klesá (Cohen & Lotan 2014).* V rámci KIP preto deti dostávajú zadania ušité

presne na mieru ich schopností, pričom tieto zadania majú otvorený koniec. Vyriešenie takejto úlohy vyžaduje aj iné schopnosti ako detailnú znalosť školskej látky a dáva možnosť vyniknúť aj deťom, ktoré sú napríklad slabšie v gramatike, ale sú veľmi kreatívne a majú priestorové myslenie. Pokiaľ takéto dieťa dostane úlohu, v ktorej musí vytvoriť osemšmerovku z vybraných slov, má šancu zapojiť svoje kreatívne schopnosti a jeho šanca na zapamätanie si učiva výrazne vzrastá.

KIP pracuje s predpokladom, že triedu obvykle navštevujú žiaci s nízkym aj vysokým statusom. Status je v tomto smere chápaný ako kombinácia dopadov socioekonomického statusu rodiny a intelektových predpokladov dieťaťa, ktoré ho v danom predmete predurčujú dosahovať dobré výsledky a získať medzi spolužiakmi uznanie. Nízky status je prekážkou plnohodnotného zapojenia sa do výuky. *Jedným z hlavných cieľov KIP je práve pomocou skupinovej práce a otvorených úloh systematicky znižovať statusový rozdiel medzi žiakmi tak, aby všetci na danej hodine mohli zažiť úspech (Cohen & Lotan 2014).*

Komplexný inštrukčný program je preto veľmi **efektívny pri vzdelávaní detí v rozmanitých triedach**. Skupinová práca umožňuje zapojiť sa do výuky aj deťom so špecifickými vzdelávacími potrebami, so zdravotným postihnutím, ako aj deťom pochádzajúcim z odlišného kultúrneho prostredia. Vrstovnícke učenie znižuje záťaž

kladenú na učiteľa a zároveň posilňuje sebadôveru detí a pomáha im upevňovať novozískané poznatky. *Podľa viacerých štúdií má človek šancu zapamätať si najviac informácií pokiaľ s nimi aktívne pracuje, teda ich nielen pasívne prijíma z učebnice, alebo od učiteľa, ale aktívne ich používa a diskutuje o nich (Gray 2010).*

KIP tak nielen pomáha slabším žiakom lepšie pochopiť preberanú látku, ale rýchlejšie sa učiace deti majú pri práci v skupine šancu svoje poznatky ešte viac upevniť. Ak prijmeme predpoklad, že deti sa pri aktívnom zapojení do hodiny vo vzájomnej diskusii so svojimi spolužiakmi lepšie učia, môžu byť pre nás zaujímavé výsledky výskumu realizovaného v Maďarsku. Ak sa slabší žiaci zapoja do výuky na klasickej hodine priemerne 0,33 krát a silnejší 0,9 krát, po zavedení KIP sa tento nepomer viac vyrovná a stúpnú u oboch skupín na 2,86 a 4,95 krát. *Na hodinách KIP oproti klasickým hodinám vzrastá počet aktívnych vstupov do hodiny u žiakov s nízkym statusom až deväťkrát a u žiakov s vysokým statusom až šesťkrát (K. Nagy 2015).* Tento výskum tak popiera predpoklad, že v heterogénnych triedach sú to práve dobrí žiaci, ktorí doplácajú na slabé schopnosti svojich spolužiakov. Práve naopak, **komplexný inštrukčný program pomáha zlepšiť študijné výsledky deťom bez ohľadu na ich štartovaciu pozíciu** a je tak jednou z efektívnych metód inkluzívneho vzdelávania.

KIP na základnej škole v Hejőkeresztúre

Základná škola v maďarskom Hejőkeresztúre je klasickou vidieckou školou, ktorú tradične navštevujú deti z troch obcí z okolia. 73% žiakov pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia a vyše 60% detí pochádza z menšinového rómskeho prostredia. Škola dlhodobo dosahuje výborné výsledky, nikto neopakuje ročník a všetci žiaci pokračujú na stredné školy. Učitelia pripisujú úspech školy práve Komplexnému inštrukčnému programu. Vďaka riaditeľke Emese K. Nagy, ktorá je aj hlavnou metodičkou pre program KIP v Maďarsku, začala škola využívať KIP v roku 2000. Program najskôr prispôbili maďarskému kontextu a učebným osnovám. Metódy skupinovej práce tak využívajú na každej šiestej hodine. Na rozdiel od klasických, frontálnych hodín, kde učiteľ vysvetľuje a žiaci si zapisujú poznámky, sú KIP hodiny oveľa prínosnejšie pre všetkých:

"Na frontálnej hodine má učiteľ vplyv maximálne na jednu tretinu triedy. Čím ďalej odo mňa sedí ten žiak, tým menší vplyv mám na neho a menej participuje aj na samotnej hodine. Žiak s nižším statusom sa vlastne ani nepočíta. Hodina je vlastne určená len tretine, strednej tretine. Problematické deti si sami uveria, že nemajú nič spoločné s tou hodinou. Frontálna hodina nie je adresovaná ani najslabšiemu žiakovi ani najtalentovanejšiemu, len strednej vrstve. Čo urobí žiak, ktorému nie je hodina určená? Nudí sa." (zástupkyňa školy)

Skupinová práca preto výrazne pomáha zaktivizovať všetky deti, bez ohľadu na ich status. Na hodinách KIP sa žiaci aktívne zapájajú a prijímú zodpovednosť za svoju prácu.

„Deti sa namiesto pasívneho prijímania [informácií] zúčastňujú na tvorivej činnosti a pracujú. A oni to majú strašne radi. Neexistuje zlé dieťa, len také, čo sa nudí. Preto aj u nás funguje citát, že jeden nie je taký múdry, ako my všetci spoločne.“ (zástupkyňa riaditeľky)

Kľúčom k úspechu pri skupinovej práci sú pevne stanovené role. Malý učiteľ vedie proces a v prípade potreby komunikuje s učiteľom, pomôckár sa postará o to, aby mala skupina všetko potrebné, zapisovateľ spíše výsledky na papier, pán času dohliadne na to, aby sa všetko stihlo a reportér nakoniec odprezentuje výsledky celej práce. Akonáhle sú si žiaci vedomí svojej zodpovednosti, začnú k úlohám pristupovať inak, cítia

zodpovednosť voči celej skupine.

"Na hodine KIP sa dieťa stane zodpovedným za svoju prácu, pretože inak skupina nie je úspešná a ani on sám. Je schopné riešiť úlohy a kvôli tomu sa cíti hodnotnou osobou." (zástupkyňa riaditeľky)

Odkedy začala škola používať program KIP, výrazne sa zlepšili výsledky jej žiakov. Deti majú oveľa väčšiu motiváciu zapájať sa do výuky, lebo vedia, že ich výkon bude ocenený.

„Prínosom tohto programu je fakt, že je potrebná zmena v pohľade učiteľov. Všeobecne učiteľ sa zaoberá len akademickou vedomosťou, učiteľ je zvyknutý, že najpodstatnejšie je, aby žiak čítal, písal a počítal. V našej škole máme taký "slogan", že každý je dobrý v niečom a pátrame po tom, aký výnimočný talent žiak má... tým vieme dieťa priviesť k tomu, aby uspel a dosiahol úspech. Oni ani neregistrujú, že existuje medzi nimi nejaký rozdiel, pretože život je tak pestrý, že každý má možnosť v niečom vyniknúť.“ (zástupkyňa riaditeľky)

Jedným z hlavných prínosov komplexného inštrukčného programu je, že zručnosti, ktoré deti získajú počas skupinovej práce, sa prenášajú aj do klasických hodín a mimoškolského života. Podľa riaditeľky školy tak platí, že aj jedna zo šiestich hodín má dopad na všetky ďalšie a pomáha budovať vzťahy a toleranciu medzi všetkými žiakmi.

Ako vyzerá KIP hodina?

- žiaci pracujú v štvor- až päťčlenných skupinách na úlohách s otvorenými otázkami
- každý má svoju vlastnú rolu a zodpovednosť: malý učiteľ, pán času, pomôckár, zapisovateľ, reportér
- úlohy sú intelektuálne stimulujúce, kreatívne a šité na mieru rôznym schopnostiam žiakov
- úlohy majú viacero správnych riešení a ich vypracovanie vyžaduje viac, ako len znalosť učiva
- žiaci vypracúvajú zadania spoločne, úloha sa nedá splniť, ak sa nezapojí každé z detí
- na konci hodiny každá skupinka svoje riešenie odprezentuje celej triede

Čo prináša program KIP pre deti (a vyučujúcich)?

- podporuje intelektuálne schopnosti u všetkých žiakov v triede
 - zvyšuje komunikačné schopnosti, rozvíja slovnú zásobu a vyjadrovanie
 - podporuje tímovú prácu, ochotu pomôcť si a zapojenie každého žiaka do vzdelávacieho procesu
 - buduje v deťoch (aj v tých hanblivých) pocit sebavedomia výrazne zvyšuje zapájanie na hodinách
 - učí deti, že každý je v niečom dobrý, každý má nejaké výnimočné talenty
 - vyrovnáva statusové rozdiely v triede
- robí z detí spolupracovníkov a kamarátov naprieč etnickým alebo sociálnym rozdielom

- deti skupinová práca pomocou KIP veľmi baví a majú z hodiny väčší úžitok ako z frontálnej výučby
- dá sa použiť aj v slovenskom vzdelávacom kontexte (nie je potrebné meniť osnovy)
- dá sa využiť na každej hodine, na matematike, literatúre, chémii, ale aj na telesnej výchove

Literatúra

Cohen, Elizabeth G., and Rachel A. Lotan. 2014. Designing Groupwork: Strategies for the Heterogeneous Classroom. 3rd ed. New York: Teachers College.

Gray, Peter. 2012. Svoboda učení. Praha: Scio.

Kovácsné, Nagy, Emese. 2015. KIP-könyv. Miskolc-Egyetemváros: Miskolci Egyetemi Kiadó.

**Centrum pre výskum
etnicity a kultúry**
Klariská 14
81103 Bratislava

www.cvek.sk
medlova@cvek.sk
raposova@cvek.sk